

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διαβάζοντας για μια επιστολή

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ*

» Η επιστολή του υπουργού Παιδείας Αριστείδη Μπαλτά προς τους μαθητές και τις μαθήτριες, για την 25^η Μαρτίου, συνιστά τομή. Σε αντίθεση προς τη συνήθη, κενόσπουδη, πανηγυρική μεγαλαυχία, η επιστολή περιλαμβάνει τις κύριες αρχές του δημοκρατικού πατριωτισμού.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο «αυτοκράτωρ λαός» και η πολιτική του αξιοπρέπεια: διαβάζοντας μια επιστολή

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1

δηλαδή του πατριωτισμού που ορίζεται ως υπεράσπιση της δημοκρατίας και της κανονιστικής αρχής της: της λαϊκής κυριαρχίας.

Το έθνος, όχι με την πολιτισμική σημασία του, αλλά ως έννοια συναφής με τη δικαιοπολιτική σημασία της έννοιας του λαού, είναι γέννημα του Διαφωτισμού, της Γαλλικής Επανάστασης, του Ρουσσώ και του αββά Σεγιές. Γνώρισμα αυτού του ριζοσπαστικού, δημοκρατικού φρονήματος αποτέλεσε το Σύνταγμα της Τροιζήνας, το 1827. Εκεί, στο άρθρο 5, ορίζεται ότι «η Κυριαρχία ενυπάρχει εις το Έθνος: πάσα εξουσία πηγάζει εκ του έθνους και υπάρχει υπέρ αυτού». Αυτή είναι η αρχή της εθνικής κυριαρχίας και το δημοκρατικό-λαϊκό της περιεχόμενο. Το έθνος, ως μοναδική αρχή εκπόνησης και νομιμοποίησης της κυριαρχίας, αντιδιαστέλλεται πλήρως προς το γένος, που είναι έννοια προπολιτική, ιδιάζουσα σε αυτοκρατορίες, όπως η βυζαντινή ή η οθωμανική. Το γένος δεν ανήκει στη δημοκρατική πολιτεία, διότι δεν υπάγεται στην αρχή της δημοκρατικής ισοτιμίας, που καθιέρωσε η Γαλλική Επανάσταση και την υιοθέτησε και η Ελληνική ως αρχή των δημοκρατικών Συνταγμάτων της. Έτσι εξαιρείται η αξία της πολιτικής αυτονομίας, την οποία ανέδειξε η Επανάσταση. Με βάση αυτή την αξία, το έθνος δηλώνει την «πολιτικήν αυτού ύπαρξιν». Μόνο έτσι κατανοείται η θέση

του Ρήγα, στο άρθρο 107 του Σχεδίου Συντάγματος που εξεπόνησε, σύμφωνα με την οποία «η γενική δύναμις της δημοκρατίας συνίσταται εις ολόκληρον το έθνος». Έτσι εξηγείται το άρθρο 7, τιτλοφορούμενο «Περί της αυτοκρατορίας του λαού», δηλαδή περί της λαϊκής κυριαρχίας. Ο λαός ορίζεται ως αυτοκράτης φορέας της κυριαρχίας. Είναι το αυτόνομο πολιτικό υποκείμενο που ασκεί τη συντακτική του εξουσία, για να συντάξει το δημοκρατικό Σύνταγμα και, στη συνέχεια, να υπαγάγει την κυριαρχία του στους δημοκρατικούς περιορισμούς που απορρέουν από αυτό. Η επιστολή του υπουργού Παιδείας, τονίζοντας τα παραπάνω, απευθύνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες ως πολίτες.

Η επιστολή περιγράφει γιατί και πώς ο δικαιοπολιτικός καθορισμός της έννοιας του έθνους συνέβαλε στην καθίδρυση της ανεξάρτητης, δημοκρατικής πολιτείας, η οποία στηρίχθηκε στις αρχές της ελευθερίας και της ισοτιμίας. Ο Ρήγας, στη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, αποδίδει με τον όρο «Δημοκρατία» τη ρουσσική *Republique*. Αυτή η απόδοση αποκλείει κάθε σχέση της αρτιγέννητης ελληνικής πολιτείας με μοναρχίες ή αυτοκρατορίες. Με την Επανάσταση, το έθνος αποκτά την πολιτική υπόσταση του λαού. Είναι ο αυτεξάρτητος φορέας της κυριαρχίας και εγγυάται το πολίτευμα. Οι πολίτες, ως φορείς ίσου πολιτικού αυτοκαθορισμού, είναι λαός. Αυτοί αναφωνούν «Εμείς, ο λαός...». Η θριαμβευτική ανακοίνωση αυτής της πολιτικής αυ-

θυπαρξίας, που δηλώνει αυτό το «Εμείς», στην αρχή του αμερικανικού Συντάγματος, στις 17 Σεπτεμβρίου του 1787, είναι επίκαιρη. Αυτό δείχνει η επιστολή. Η επικαιρότητά της έγκειται στην πολιτική αυτεπίγνωση του να γνωρίζουμε και να δηλώνουμε ότι εμείς, μόνον εμείς, είμαστε οι πρόμαχοι της δημοκρατίας, όχι μόνον εδώ, αλλά και στην Ευρώπη, της οποίας το πρόβλημα συνιστά πολιτικό, δημοκρατικό ζήτημα, δικό μας ζήτημα. Γι' αυτό και ο πρωθυπουργός, στο Βερολίνο, επικαλέστηκε τη δημοκρατία και τη λαϊκή κυριαρχία: επειδή αυτό αξιώνει η πολιτική αξιοπρέπεια του λαού μας, του εντολέα της κυβέρνησης. Επειδή η ευρωπαϊκή, πολιτική κρίση θα επιλυθεί ή από την Αριστερά ή από την Άκρα Δεξιά. Επειδή ή θα ημερώσει ή θα νυχτώσει περισσότερο και στην πατρίδα μας και στην Ευρώπη. Επειδή η Χρυσή Αυγή και η Λεπέν είναι η ζοφερή νύχτα της Ευρώπης. Η επιστολή δεν απευθύνεται, εν τέλει, μόνο σε μαθητές αλλά σε όλους και όλες, δηλαδή σε εμάς, που, όταν λέμε «Εμείς, ο λαός...», βεβαιώνουμε πως εμείς -μόνον εμείς- είμαστε κυρίαρχοι της ζωής μας, ώστε να αξίζουμε τη δημοκρατία. Εμείς, κανείς άλλος. Χωρίς αυτό το «Εμείς» δεν στεριώνει η δημοκρατία. Χωρίς αυτό, νυχτώνει.

* Ο Στέφανος Δημητρίου διδάσκει Πολιτική Φιλοσοφία στον Τομέα Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων